

Ervaringen met stagebegeleiding

Een groot deel van mijn loopbaan heb ik het genoeg mogen hebben stagiaires te begeleiden tijdens hun stage. Ik heb een rijke schakering aan klassen. Stagiaires kunnen lesgeven in verschillende afdelingen bij ons op school; van vmbo tot en met vwo en in alle jaarlagen. Dat geeft mogelijkheden voor de stagiaires de juiste 'piste' te kiezen. Een belangrijke voorwaarde voor het ontwikkelen van lesgeefkwaliteiten. Stagiaires kunnen doorschakelen en terugschakelen. Zie ook het artikel van Chris Hazelebach op pagina 21: De klas als piste. In dit artikel wil ik enkele ervaringen delen als stagecoach.

TEKST MAARTEN MASSINK, QUOTES VAN JOB ZWAAN

Motivatie

Alles begint met motivatie. Wat mij betreft de belangrijkste voorwaarde voor een goede stageperiode is de motivatie van de student/stagiaire. Het lesgeven gaat met vallen en opstaan en is geen lineair proces. Er zullen zich momenten voordoen dat een student/stagiaire het gevoel heeft dat het niet gaat zoals hij of zij wil dat het gaat. Dat moet ook. Dat is inherent aan het leerproces. Het gaat niet zoals de student/stagiaire voor ogen heeft en hij/zij loopt tegen teleurstellingen aan. Goed lesgeven is niet makkelijk. Studenten/stagiaires kunnen op grond van teleurstellingen besluiten niet door te gaan met de studie. Dat is een belangrijk stap. Het is te hopen dat deze conclusie niet aan het eind van het studietraject getrokken wordt want dat is jammer van studietijd. Aan de andere kant kun je beter tijdens je studie, waar dan ook, deze belangrijke conclusie trekken dan

dat je in een beroep terechtkomt waar je moeilijk de motivatie kunt vinden de teleurstellingen te overwinnen die je ongetwijfeld zult tegenkomen.

De stagecoach kan daar een belangrijk rol spelen in succeservaringen. Vooral als hij kan spelen met de 'pistes' (zie artikel Chris Hazelebach) en de student/stagiaire verschillende ervaringen kan meegeven. Succeservaringen met klassen die goed lopen, maar ook uitdagingen met klassen die minder gemakkelijk zijn. Het is een belangrijke taak voor de stagecoach te kijken hoe de student/stagiaire zich in de verschillende situaties opstelt. Ziet hij/zij de moeilijkere klassen als uitdaging, of probeert hij/zij deze klassen te ontwijken. Een hulpvraag is daarbij essentieel. Hulp aanbieden als stagecoach ook. Soms samen een les geven of een les geven als stagecoach en de student/stagiaire laten kijken kan helpen.

►
Samen lesgeven

Foto: Job Zwaan

...wat ik fijn vond van mijn stageperiode: Ik leer door af te kijken. Dus wanneer ik iets zie wat goed aanslaat neem ik dat over. Ik vond het dus fijn om af en toe ook mijn stagebegeleider te zien lesgeven. Dan krijg je er vaker ook een beter beeld bij wat mijn stagebegeleider bedoelt. Vaak blijven de woorden minder hangen dan wanneer je actief naar iemand zijn les aan het kijken bent.

Als stagedocent moet je wel bewaken of de student/stagiaires daadwerkelijk hulp wil als ontwikkeling of als vlucht. Open zijn naar elkaar is essentieel. Vluchtgedrag uit zich door ziekmeldingen of vlucht in 'makkelijke' lessen. De stagecoach kan daar een belangrijke rol in spelen door student/stagiaires meer kansen te geven op succeservaringen, maar ook door uitdagingen voor te stellen.

Methodisch didactische bagage

Een vaardigheid die moeilijk is voor studenten/stagiaires is het inspelen op situaties die zich plotseling voordoen en waar niet op gerekend is. Door lesgeefervaring bouw je een repertoire op waardoor je verschillende mogelijke oplossingen paraat hebt waarmee je kan schakelen. Dat repertoire moet je opbouwen. Tot die tijd zal je het moeten doen met wat je leest, en geleerd hebt tijdens de opleiding. De methodisch didactische kennis is je basismateriaal. Daar moet je in het begin veel over nadenken voor dat het een automatisme wordt. Deze bagage moet je vooral meekrijgen vanuit de opleidingen, om het daarna in de praktijk van de stage uit te proberen. In de stage kun je veel methodisch-didactische ideeën opdoen en overnemen. Maar het is niet de plek om er voor het eerst kennis van te nemen. Stu-

denten/stagiaires moeten met bagage de stage in komen zodat ze een plan kunnen maken om bepaalde activiteiten voor bepaalde jaargroepen uit te proberen. Dat hoeft niet in lijn te zijn met de aanpak van de school of de stagedocent. Daar mogen meningsverschillen over bestaan. Het is alleen maar mooi als er een gesprek ontstaat op basis van argumenten. Soms zijn de wensen van de student ondergeschikt aan de eisen van het de accommodatie of het materiaal of het programma (voorbereiding op een toernooi op school bijvoorbeeld). Maar het is goed als de student/stagiaire ruimte krijgt om een en ander uit proberen met een goede lesvoorbereiding.

Het gebeurt ook dat stagiaires soms onvoldoende methodisch didactische bagage hebben voor het aanleren van bepaalde activiteiten. Soms krijgen ze een opdracht een bepaalde activiteit voor een bepaalde klas uit te werken. Bijvoorbeeld softbal in klas 1 voortgezet onderwijs. Je hebt vier weken de tijd. Maak een inschatting van het beginniveau, stel doelen voor de komende weken, maar ook per les en maak een lessenplan. Het gebeurt dat stagiaires hier moeilijk uitkomen en op het internet gaan zoeken zonder goede feedback over kwaliteit.

Documenten die leidend kunnen zijn (documenten van KVLO en SLO zoals Basisdocument en filmbeelden op de site van de SLO) en de begrippen als leerlijnen, thema's en kernactiviteiten dienen vanuit de initiële opleidingen onder de aandacht van studenten te worden gebracht. Dat helpt bij het inzicht van het juiste beginniveau en de haalbaarheid en de verschillende niveaus binnen gekozen activiteiten. Ik denk dat hier een

▼
lesgeven aan
kleine groepjes

handschoen ligt voor de initiële opleidingen. Het primaat van het bijbrengen van de methodisch-didactische kennis ligt bij de opleidingen. De stage is er vooral om deze kennis toe te passen en uit te proberen. Het zelf laten uitzoeken van de methodisch didactisch kennis bijvoorbeeld via internet vraagt een gedegen kwalitatieve feedback op de zoekresultaten en kost veel tijd. Als daar in de initiële opleiding onvoldoende tijd voor is, komen veel vragen bij de stagecoach (als deze daar tijd voor heeft).

...In mijn derdejaarsstage heb ik enorm veel gehad aan het feit dat er na een les diezelfde les werd besproken. Wat ik enorm kon waarderen is dat mijn stagebegeleider zichtbaar de tijd voor mij nam. Ook al had hij het druk, hij wilde vrijwel altijd één op één met mij praten om het over de les te hebben...

Verschillende leerstijlen

Studenten/stagiaires hebben verschillende leerstijlen. De één is een denker. De andere een doener. Dat uit zich bijvoorbeeld in de lesvoorbereidingen. De een schrijft de les in de voorbereiding tot in detail uit. De ander gaat uit van een 'grobe' schets van de les. Er zijn vanuit verschillende initiële opleidingen verschillende lesvoorbereidingsformulieren. Als een les tot in detail is voorbereid en uitgeschreven heb je als stagecoach de kans hierop feedback met tips en toetsen te geven. Dat is voorwaarde voor een goed ontwikkelproces. Maar een goede voorbereiding betekent niet altijd een goede les. En andersom. Sommige studenten hebben de les in grote lijnen voorbereid, maar niet in detail, en nemen tijdens de les toch de goede beslissingen die ze niet altijd hadden voorzien in de voorbereiding.

Dit vraagt differentiatie in de begeleiding. Wat essentieel is, dat de student/stagiaire de student de les voorbereid en meerdere malen door zijn hoofd laat gaan. Zodat hij/zij weet wat er nodig is aan materiaal, aantallen, afmetingen et cetera. Maar vooral wat het doel is van de les en de lessenreeks. Dat moet hij/zij voor ogen hebben en kunnen overbrengen aan leerlingen, aankondigen en zichtbaar maken. Ook een spelletje trefbal heeft een bedoeling en vraagt om voorbereiding want het is deel van een (groepsdynamische?) ontwikkeling bijvoorbeeld fairplay. De mate waarin de student/stagiaire de les tot in detail voorbereid kan verschillen. Maar iedere les moet worden voorbereid en is onderdeel van een proces. Voor de leerling maar ook voor de student/stagiaire zelf.

Het is interessant ook hieraan de initiële opleidingen te vragen hoe en in welke mate lessen door stagiaires moeten worden voorbereid. Is er een universeel format af te spreken?

Groepsdynamica

Wat een enorme uitdaging is voor studenten/stagiaires is het leren omgaan met de groepsdynamica in de klas. Ik zou bijna zeggen de 'corebusiness' van iedere (LO) docent. Je kunt je nog zo goed voorbereiden, en alles goed doen, er kunnen zich situaties in de klas voordoen die het lesgeven volledig beïnvloeden zonder dat je daar volledig grip op hebt. Dit kan gaan om spanningen tussen leerlingen die tijdens de les LO (misschien juist de les LO, want alles is fysiek zichtbaar) naar voren komen. Dit is moeilijk voor te bereiden door student/stagiaires en dit vraagt met name ook begeleiding van de stagecoach. Deze kent de klas beter en weet wanneer iets op spanning komt en kan gaan barsten. Hopelijk heeft hij ook een repertoire dat hij kan delen met de student/stagiaire. Maar deze moet dit ook leren door te ervaren. Hierbij gaat het niet alleen om het leren opkomende conflicten te hanteren. Het gaat ook om het leren gebruik te maken in positieve zin van kwaliteiten van leerlingen. Er zijn vredestitelers, bemiddelaars, sfeermakers in positieve zin, coaches, hulpverleners et cetera. Deze mobiliseren in de klas vraagt ervaring. Dit is moeilijk voor te bereiden omdat het zich soms plotseling aandient. Een stagecoach kan student/stagiaires leren hier oog voor te krijgen en mogelijkheden aan te grijpen voor een positieve krachtenontwikkeling in een klas. Dat lukt niet in één les, maar vraagt een langduriger proces (soms langer dan een stageperiode van een student/stagiaire).

Wat een bijkomend voordeel was voor mijn eigen leerproces is dat ik niet elke individuele les op zich ging bekijken. Er werd me geleerd om naar het groter geheel te kijken van een klas. Ik keek meer naar de langere termijn. Daarvan heb ik meegenomen dat ik niet gelijk in paniek hoefde te raken als een les niet verliep zoals ik dat vooraf had gepland. En aan de andere kant dat ik ook niet lekker achterover kon leunen bij een klas waar één les goed verliep.

Beoordelingen

Wat mij als stagecoach soms in de weg zit is het geven van een cijferbeoordeling aan de student/stagiaire. Je zit samen in een proces van begeleiding en ontwikkeling. Je voert gesprekken met elkaar over zaken die goed gaan en niet goed gaan. Maar de student/stagiaire heeft natuurlijk steeds in zijn/haar achterhoofd; wat krijg ik straks voor een cijferbeoordeling? Dat maakt dat de student/stagiaire iets anders in het gesprek zit dan de stagecoach. De student/stagiaire denkt: het mag misschien soms niet zo goed gaan, als deel van het leerproces, maar straks moet ik wel een voldoende hebben. Dat maakt het praten over zaken die goed gaan en niet goed gaan lastig. Ik als stagecoach houd een beoordeling (met een cijfer) liefst lang achterwege. Immers er is sprake

▲
*klassieke
instructie*

van een ontwikkeling De student/stagiaire wil weten hoe hij er voorstaat (tussenevaluatie met cijfer?)

Wat ik heb gemist is dat ik vaker een soort tussenevaluatie wilde hebben, al is het aan het einde van een week. Ik wilde heel graag weten wat mijn stagebegeleider van mij vond en dat hij dat ook uitsprak.

Vooral in gedachten het boek van Dylan William 'Cijfers geven werkt niet' vind ik cijfers geven, zeker voor stage een 'noodzakelijk kwaad'. Dylan William beschrijft een experiment waarin drie klassen worden vergeleken qua leerresultaat. De ene klas kreeg toetsen terug met alleen woordelijke feedback. De andere klas kreeg toetsen terug met alleen cijfers. De derde klas kreeg toetsen terug met cijfers en woordelijke feedback. Op de lange duur had de klas met alleen woordelijke feedback het beste leerresultaat. De andere klassen deden namelijk niets meer met de woordelijke feedback nadat het cijfer toch al vast stond.

Ik begrijp dat de student/stagiaire natuurlijk dat cijfer belangrijk vindt maar het maakt voor mij het gesprek over de ontwikkeling en de feedback beladen.

Contact

m.massink1@upcmail.nl

Kernwoorden

stage, begeleiding, stagecoach

Foto's

Job Zwaan, Hans Dijkhoff

Bredere focus, andere taken

Verder is het heel belangrijk dat studenten/stagiaires alle ruimte krijgen en uitgenodigd worden

mee te lopen met andere taken en zaken binnen school. Dat is lastig want ze hebben hun handen al vol aan hun primaire taak; leren lesgeven. Maar in de praktijk komen ze erachter dat naast lesgeven een groot deel van het docentschap wordt bepaald door andere taken dan lesgeven. Dat kan een behoorlijke klap geven die ze na de opleiding oplopen. Het is goed als er binnen de stagetijd en ruimte wordt gemaakt voor 'administratieve vaardigheden'. Dit komt wel aan bod als het gaat om de administratie rondom de les, maar school heeft (steeds) meer administratieve momenten die de loop van de dag met lesgeven bepalen.

Wat ik ook heb gemist nu ik aan het werk ben is de administratieve zaken die er bij komen als docent. Dan heb ik het over: Miltjes naar ouders, tienminutengesprekken, het gebruik van leerlingregistratie (zoals Magister), et cetera. Als stagiair zou het goed zijn om bijvoorbeeld zelf de absenties bij te houden, op hun eigen medium.

Mooi

Alles met elkaar is het begeleiden van studenten/stagiaires een intensieve, mooie en dankbare taak omdat het mij de kans geeft enthousiasme voor lesgeven te delen met jongvolwassenen die net als ik vroeger volop gekozen hebben voor een mooie taak; leerlingen proberen enthousiast te maken voor bewegen.